

Reisz Terézia

tudományos munkatárs,
PTE Tanárképző Intézet,
Kutatócsoport

Romákat segítő regionális tehetséggondozó hálózat

A projekt helyszíne

Magyarország, Dél-Dunántúli régió, Baranya, Somogy és Tolna megye megyeközpontjai, Pécs, Szekszárd és Kaposvár felsőoktatási intézményei.

A projekt rövid leírása

A projekt két alprogramból áll. Az első alprogramban középiskolai tehetséggondozói hálózat épül ki a régió három megyéjében kb. 50 középiskolai roma diákkal. Az alprogram legfontosabb célja a diákok felsőfokú oktatási rendszerbe való bejuttatása. A felkészítést középiskolai tutorok, levelező távoktatási rendszer, valamint nem pénzbeli juttatások (bónrendszer nyelvi és számítástechnikai tanfolyamok, szakkönyvek vásárlására) segítségével oldjuk meg.

A második alprogramban roma egyetemi hallgatókat támogató rendszer kerül megvalósításra. A létrehozandó hallgatói, tutori rendszer az első éves hallgatók beilleszkedését segíti, az oktatói tutori rendszer a minőségi oktatásban való részvételt biztosítja. A régióban levő három felsőoktatási intézményben továbbfejleszhető számítógépes információs bázist építünk ki roma hallgatóknak nyújtott szolgáltatásokkal. A láthatatlan kollégiumok megszervezésével elősegítjük a roma tudományos és kulturális élet térnyerését a felsőoktatásban.

A konzorcium tagjai:

- Pécsi Tudományegyetem Tanárképző Intézet Kutatócsoport;
- Pécsi Tudományegyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék;
- Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Hallgatói Önkormányzat;
- Kaposvári Egyetem Hallgatói Önkormányzat;
- Baranyában, Somogyban és Tolnában működő megyei cigány szervezetek;
- Baranya Megyei Pedagógiai Intézet.

A projekt részletes leírása

A projekt működtetésében a következő alapelveket kívánjuk érvényesíteni:

- A programban való részvétel önkéntes, a programba való belépés a segítő szándék és az érdekek felismerése mentén történik.
- A cigány identitás vállalása nemcsak feltétele, de célja a programnak.
- A konzorcium megőrzi nyitottságát az együttműködésbe a pályázat megírásakor be nem vont, de a programban felhasználható értékeket és tevékenységeket folytató szervezetek, intézmények iránt. (Ezen azt értjük, hogy a jelen pályázati rendszer különböző érdekcsoportokra bontotta a régióban működő és a pályázat témáját érintő intézményeket és szervezeteket. Az érdekellentéteket pillanatnyinak tekintjük; mind nyertes, mind vesz-

tes pályázat esetén nyitott a konzorcium az együttműködésre, más szervezetek bevonására, illetve igény szerint a segítségnyújtásra.)

– A program decentralizált, a működtetésben részt vevők autonómiáját nem korlátozza, hanem segíti, mindemellett folyamatosan tájékozik a programok minőségével kapcsolatban.

A projekt célja kettős. Részint a középiskolai tehetséggondozást és egyetemi felvételre való felkészítést segíti elő különböző módszerekkel, másrészt a régió felsőoktatási intézményeibe bejutott, illetve bejutó cigány nemzetiségű hallgatókat segítő és támogató szolgáltatásokat kíván kialakítani.

A program tervezett elemei

Középiskolai tehetséggondozás

A tehetséges, érettségire felkészítő intézményben tanulók felkutatása.

A tanulók felkutatását költségkímélő módszerekkel tervezzük, felhasználva a meglévő információkat, elsősorban a megyei cigányszervezetek és más együttműködő szervezetek, konzorciumok segítségével. A program indulásakor kb. 60 középfokú oktatásban tanuló (elsősorban 4. évfolyamos) diákkal kívánunk foglalkozni. Nem kívánjuk azonban figyelmen kívül hagyni az esti, levelező képzésben részt vevőket sem, éppúgy, mint a már érettségi vizsgát tett, de sikertelenül felvételiző fiatalokat. Tehetség alatt nemcsak a közismereti tantárgyakban elért jó vagy kiemelkedő teljesítményt értjük, hanem támogatni kívánjuk a sportkarrier, illetve a művészeti képzés irányába való elmozdulást is.

A támogatásba bevonandó diákokat az együttműködő egyéb szervezetekkel közösen keressük fel, vizsgáljuk iskolai helyzetüket, teljesítményüket, törekszünk körülményeik megismerésére és megpróbáljuk a szülők támogató partnerségét is megnyerni.

A középiskolai tutorok támogatása

A középiskolás diákokat tutoráló tanárokat a Collegium Martineum által vezetett konzorcium ajánlása alapján anyagi támogatásban részesítjük programunkban.

A tanár-diák kapcsolat minőségét a programot működtető szervezet rendszeresen ellenőrzi. A program szervezői folyamatosan informálják a tutorokat és a programban részt vevő diákokat a szervezett programokról, valamint azokról a szolgáltatásokról, melyek segíthetik a tanulók tanulmányi eredményességét, javíthatják szociális helyzetüket.

Szaktárgyi felvételi előkészítők

A programnak ezt az elemét kimondottan fontosnak tartjuk a már érettségizettek és az esti és levelező képzésben részt vevők számára.

A programba bevont diákoknak az általuk választott továbbtanulási irányhoz kapcsolódó felvételi előkészítő programokat nyújtunk. A HÖK vállalja, hogy az általa szervezett levelező felvételi előkészítőkon a programba bevont diákok költségtérítés nélkül részt vehessenek.

Amennyiben a diák által választott karon nem a hallgatói önkormányzat szervezi az előkészítő tanfolyamokat, a pályázati támogatásból lehetőséget kívánunk adni a tanulóknak az ezeken való részvételre is.

Az „Alternatív tanulási módszerek” tréningjei elsősorban a nélkülözhetetlen tanulástechnikai, kommunikatív ismeretek gyarapítását szolgálják. A *Hardi András* és munkatársai által vezetett alprogramban a 3. és 4. évfolyamos és a már érettségizett tanulók alternatív tanulástechnikai módszerekkel alakíthatják előadó, szövegalkotó, vizsgázási és általános kommunikációs képességeiket.

Középiskolások egyéni támogatása

A felvételre való felkészítés fontos elemét képezi a versenyképességet javító nyelvi és számítástechnikai ismeretek magasabb szintű elsajátítása. A cigány fiatalok leggyakrabban nem tudják megfizetni ennek költségeit. A konzorcium támogatni kívánja az ezekhez való hozzáférést, felméri a tanulók ismereteit és ezek figyelembevételével a résztvevők számától és igényeitől függően különféle nyelvi és számítástechnikai tanfolyamokat szervez. A tanulás hatékonyságának javításához szükséges kézikönyvek, szótárak, szakkönyvek beszerzését szakkönyv-vásárlási bón formájában támogatjuk. Az ilyen jellegű támogatások elosztásáról a Konzorciumi Tanács dönt, a diák munkájának ellenőrzése a tutor feladata.

Kiegészítő felvételi keretszám

A konzorcium elő kívánja segíteni, hogy azok a roma diákok, akik felvételi eredményük alapján költségtérítéses képzésben vehetnének részt, azonban anyagi helyzetük nem teszi ezt lehetővé, hallgatóvá válhassanak. Az egyetemnek a költségtérítéses hallgatók 1 százalékának mértékéig lehetősége van arra, hogy ilyen módon támogatást nyújtson. Konzorciumunk törekvése, hogy az említett keret elosztását koordináló dékánokkal kapcsolatba lépjen, és javaslattevési lehetőséget nyerjen, a programunkba bekerült diákokat ily módon is támogatva.

Egyetemi, főiskolai tehetséggondozás*Egyetemi és főiskolai hallgatók felkutatása, tutorálása*

A projekt indulásakor alapvetően három különféle cselekvési programra kell felkészülni:

- A felsőoktatásban már több éve jelen levő roma származású hallgatókat elsősorban a tutori hálózatba kell bevonni.
- A program indulásakor bekerülő roma hallgatókat tutori segítséggel ellátni.
- A középiskolai tehetséggondozó hálózatból majdan belépő diákokkal a felvételi előkészítők során kapcsolatba kell lépni.

Tutorok kiválasztása, képzése:

A tutorok lehetnek egyetemi, főiskolai oktatók és hallgatók.

Az oktatók tutori feladata – nem kizárólagosan – a szakmai támogatás, OTDK-n való indulásra biztatás és segítés, szakdolgozati felkészítés, az oktató kutatómunkájának megismertetése, a hallgató bevonása, közös kutatási program kidolgozása, külföldi vagy egyéb ösztöndíj megszerzésében való segítségnyújtás, cigánysággal kapcsolatos kutatási programok megtervezése és elindítása, szakkollégiumokba való felvétel támogatása, Ph.D képzés. Az oktatók tutori munkáját tevékenységorientáltan kívánjuk támogatni, az oktató és a hallgató közösen pályázhat a konzorciumhoz, ha a felsorolt tevékenységekkel kapcsolatban közös munkát végez.

A hallgatók tutori feladata a kortárs segítségnyújtás, az elsőéves hallgatók felsőoktatási struktúrába való beilleszkedésének segítése, az intézmények szolgáltatási, támogatási rendszerének megismertetése, valamint az adott város feltérképezése. A hallgatói tutorok kiválasztásánál fontos a lelki, pszichikai alkalmasság. A hallgatók felkészítést kapnak a tutori feladatokra, elsősorban a hátrányos helyzetű fiatalok, a cigányság integrációjának problémái, a problémamegoldás jogi, emberi lehetőségei témakörében. A hallgatói tutorok szintén pályázat útján nyerhetnek támogatást. Előnyben részesítjük a roma származású hallgatókat, akik munkájukért a pályázati támogatásból ösztöndíjban részesülnek. A Konzorciumi Tanács konzultációk formájában rendszeresen ellenőrzi a tutorok munkáját. Fontosnak tartjuk, hogy a programban részt vevő fiatalok egy idő után maguk is tutorokká váljanak.

Információs bázis kialakítása, működtetése

A program indulásakor a HÖK-ök infrastrukturális keretein belül, de külön technikai háttérrel közvetítődne a roma hallgatóknak nyújtott szolgáltatások (pl.: pszichológiai, jogi tanácsadás, képességfejlesztő tréningek, munkaközvetítés) és egyéb, a cigánysághoz kapcsolódó információk (pályázati lehetőségek, programajánlók, stb.). Szükségesnek tartjuk egy cigányságról szóló internetes könyvtár létrehozását is. Az információs adatbázis minden a programban részt vevő hallgató számára hozzáférhető, a központot roma hallgatók működtetnék, akik munkájukért ösztöndíjban részesülnek. Az információs bázist a HÖK hasonló funkciókat ellátó hallgatói információs központjaiban kívánjuk elhelyezni. Az adatbázis Szekszárd, Kaposvár, Pécs egyetemi karain közös programfejlesztés eredményeként fog működni, ily módon a rendszer regionális információszolgáltató szerepet tölt be.

Közösségi tér kialakítása, működtetése, Láthatatlan Kollégium

A program készítői elvetik egy különálló roma szakkollégium létesítését annak dezintegráló hatásai miatt, viszont támogatják egy láthatatlan kollégium létrehívását. A Láthatatlan Kollégium feladata, hogy kapcsolatot létesít a hasonló jellegű már működő szervezetekkel, részt vesz az általuk szervezett programokban (pl.: Romaversitas, Roma Láthatatlan Kollégium stb.). Segíti a cigány kultúra és közélet megismertetését és népszerűsítését különböző előadások, rendezvények szervezésével, (pl.: filmklub, kiállítások, táncház, a cigány politikai és kulturális közélet szereplőinek bemutatása stb.) A Láthatatlan Kollégium „látható” része egy mindhárom felsőoktatási intézményben létrehozandó közösségi helyiség a megfelelő infrastrukturális háttérrel (folyóiratok, kiskönyvtár, számítástechnikai háttér internetes hozzáféréssel). A Láthatatlan Kollégium programjai, tevékenysége nyitott minden hallgató előtt.

„Hátrányos helyzetben”

A Pécsi Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszéke két féléves kurzust szervez „Hátrányos helyzetben” címmel, amely 80 óra elméleti felkészítést követően 20 óra treppgyakorlattal, azaz falukutató táborral zárul. A kurzus segítségével a programban részt vevő hallgatóknak lehetőségük nyílik megismerni a regionális illetve magyarországi kisebbségek helyzetét. A program vezetője: Gyurok János.

Anyagi támogatás

A három HÖK saját költségvetéséből állandó elkülönített pénzalapot hoz létre, valamint a programban részt vevő hallgatók nem-pénzbeli támogatást is kapnak (könyv-, taneszköz-, fénymásolási utalványok, belépő kulturális programokra stb.). Az ösztöndíjak és a szociális támogatások, kollégiumi férőhely vagy lakhatási támogatás odaítéléséről a HÖK szociális bizottsága dönt, a konzorcium javaslatételi joggal bír.

Várható eredmények*A célcsoportra gyakorolt várható hatás*

Az első eredmények a pályázó konzorcium megszületésével és az ezzel kapcsolatos munkák során már megszülettek.

Fontosnak tartjuk azt, hogy teret nyert az a szemléletmód, hogy a felsőoktatási intézmények nemcsak befogadó intézmények az arra érdemesülteknek, hanem aktív segítő programot képesek adni – mintegy támogatva a középfokú oktatást – azoknak a diákoknak, akiknek társadalmi helyzetük megnehezíti vagy lehetetlenné teszi a diploma megszerzését. Kiemelendő, hogy mindez non-profit módon valósulhat meg. A különböző cigány szervezeteknek ez ideig nem vagy alig volt kapcsolata a felsőoktatási intézmények-

kel. A konzorcium létrejöttével lehetőség nyílt arra, hogy közösen dolgozhatnak azért, hogy minél több roma fiatal szerezzon diplomát. A pályázat sikere lehetővé fogja tenni a különböző cigány szervezetek nagyobb jelenlétét a felsőoktatási közélet különböző színterein is.

A középiskolai célcsoporttal kapcsolatban a következő eredmények várhatóak:

A diákok megtalálásával, személyiségük tiszteletben tartásával, családjukkal való kapcsolatfelvétellel, cigányságuk értékékként való elfogadásával erősödik identitásuk, természetes tanulási közegükben való megtartásuk erősíti az integratív viselkedési formák el-sajátítását, megerősítését is.

A nem pénzbeli juttatások (előkészítő, felvételi tanfolyamok) növelni fogják az esély-egyenlőséget, a nyelvtanfolyamokon, számítástechnikai képzésen részt vevők versenyképessége javulni fog, önállóbbak lesznek, ezáltal nő magabiztosságuk és elvárásaik önmagukkal szemben. Az érettségít már megszerzett roma diákok új esélyt kaphatnak a továbbtanulásukkal kapcsolatban. Meg kívánjuk akadályozni, hogy a diákok szociális helyzetük miatt a tanulmányaikat félbeszakítsák vagy ne folytassák.

Az egyetemen kialakuló korai kapcsolatuk sikeres felvételi vizsga esetén megkönnyíti a beilleszkedés nehézségeit.

Elképzelésünk szerint a program megfelelő működtetése esetén a roma felsőoktatási hallgatók száma a régióban jelentősen növekedni fog.

A tutori és alternatív tanulástechnikai metódusok, tréningek segítenek abban, hogy a cigány fiatalok körében kialakulhasson egy önsegítő hálózat. Ennek emberi, pedagógiai és technikai megoldásaira szolgál a három egyetemet és karait összekötő számítástechnikai háló.

A középiskolai tehetséggondozás során, valamint az egyetemi hallgatók tutori kapcsolatai, tevékenységei révén olyan modellértékű pedagógiai program alakítható ki, amely hosszú távon is működőképesé válhat. Ezt segíti a HÖK és a kisebbségi önkormányzatok alulról jövő támogatása is.

„Kisugárzó hatás”; a programban részt vevő diákok sikerei garanciát jelentenek arra, hogy a tanuló a szűkebb-tágabb kibocsátó közösségére mobilizáló hatással lesz.

A felsőoktatási célcsoporttal kapcsolatos eredmények:

A felsőoktatásban már tanuló és oda belépő roma származású hallgatók közösségbe szervezése, illetve a belülről induló közösségteremtő igények feltételeinek megteremtése (közösségi tér, közös programok). Olyan csoport létrehozása, amely nemcsak támogatást elfogadni, hanem segítséget, normát adni is képes. A szorongató egyedüllét érzésének feloldása.

A roma származású hallgatók szociális helyzetét fokozottan figyelembe vevő, tanulmányi eredményességüket kiemelten támogató egyetemi rendszer létrejött. A rendszer elkülönített pénzalapból a HÖK-ök keretein belül fog működni, lehetővé teszi a hallgatók számára a tanulásra való koncentrációt. A pénzbeli támogatáson felül a hallgatóknak a tanúshoz szükséges eszközökhöz való hozzájutása is támogatott lesz.

A hallgatói tutorok kiválasztásánál fontos szempont lesz, hogy cigány származású tutort válasszunk, az előzetes konzultációk alapján erre adottak a személyi feltételek. A cigány származású hallgatók minél nagyobb arányú bevonásával egyrészt többletjövedelemhez jutnak a hallgatók, másrészt olyan cselekvési modellt sajátíthatnak el, amely feltételezi a segítő rendszer továbbélését.

Az információs bázis fokozatos kiépítésével megteremtjük egy országos hálózat alapját, biztosítjuk a monitoring működését, valamint közvetítjük az országos és regionális szinten megjelenő lehetőségeket. Az internetes könyvtár létrehozásával új ismeretek megszerzésére adunk lehetőséget – nemcsak a hazai cigánysággal kapcsolatban – az érdeklődő hallgatóknak.

A láthatatlan kollégium tevékenysége folytán nagyobb tér fog nyílni az egyetemen a cigány kultúra és a közélet számára.

A programban részt vevő hallgatók megismerik – nemcsak saját identitásukkal kapcsolatban – a másság, a hátrányos helyzet szociológiai értelmezését, mely tudásukat te-repmunka során kamatoztathatják. Az elfogadás és az elfogadtatás személyiségbeli tech-nikai fejlődnek.

A munkába bevont hallgatók által kialakulhat egy önszerveződő segítő szervezet, illetve megteremtődnek más jellegű civil szervezetek (pl. egyesület) létrehozásának szemé-lyi és anyagi feltételei.

Abstract

The project consists of two subprogrammes. In subprogramme 1, an organization for supporting talented secondary school students will be established for Gypsy students, with 60 of them in the three counties of the region. The most important objective of this subprogramme is to promote the students' admission to institutions of higher education.

Subprogramme 2 will establish a system supporting Gypsy students at universities and colleges. The student tutorial system will help the first year students with integration. The teacher tutorial system will ensure participation in quality education. In three institutions of higher education in the region, an information base for Gypsy students will be devel-oped, which can be further extended.